

DEMOKRACIJA

Demokracija daje vsakomur
možnost, da je liran nad samim
seboj.

J. R. LOWELL

Leto XV. - Štev. 18

Trst - Gorica, 30. septembra 1961

Izhaja 1. in 15. v mesecu

Od berlinske do svetovne krize

Povsod vojaški ukrepi = Odgovornost Sovjetske zveze za naraščajočo zaostritev = Propagandne trditve in dejstva

Priznati je treba, da je človeštvo po prvi svetovni prehodilo časovno precej daljšo pot predno je prišlo do velikih mednarodnih kriz, ki so grozile z novim splošnim vojnim spopadom, v katerega so se nato tudi sprevrgle. Takrat je bilo za to potrebnih dobrih dvajset let, danes pa smo se po komaj petnajstih letih že znašli na robu podobnega prepada.

Potek dogodkov

Od srede avgusta so se dogodki razvijali s filmsko naglico. Hruščev je že dolgo izjavljal, da je treba rešiti nemško vprašanje. To je odločno ponovil tudi predsednik Kennedyju ob priložnosti njegovih razgovorov na Dunaju. Seveda je pri tem mislil na uresničenje lastne teze: priznanje dveh Nemčiji, nobene nemške združitve, umik zahodnih zveznikov in Zahodnega Berlina medtem ko bi ves Vzhodni Berlin ostal komunistični Vzhodni Nemčiji.

V bistvu je šlo za staro, čeprav najvažnejše vprašanje, ki je ostalo po drugi svetovni vojni še odprto. Po diplomatski poti so zanj neprestano iskali primerno rešitev. Ni minilo leto ne da bi se ena ali druga vodilna sila taborov, v katere je svet razdeljen, ne iznesla glede tega kakšen nov predlog. Čeprav je bil postopek že več kot dolgočasen, je bilo vendarle pričakovati, da bo na ta, mednarodno običajen in miroljuben način enkrat le prišlo sporazumno rešitve. Vsem je lebdela pred očmi primer Avstrije, v katerem je bila po prav tako dolgem in obupnem zavlačenju končno in takorekoč nepričakovano le podpisana državna pogodba.

Videti pa je, da je Hruščev glede Nemčije izgubil potrpljenje. 13. avgusta je v brk vsem dogovorom in prevzetim obveznostim z enostranskimi, samovoljnimi ukrepi ukinitelj pravico Berlinčanov do svobodnega gibanja po bivši nemški prestolnici. Prebivalcem vzhodnega sektorja je prepovedal, da bi se nadalje izkrali zapovedne in kralje v Zahod. Berlinu, katerega je obdal s pravim kitajskim zidom, betonskih, opečnih in žičnih ograj. Za prehode so potrebna posebna dovoljenja.

Zahod je zaman protestiral proti tej hudi kršitvi mednarodnih pogojev. Pred nasprotnikom, ki uporablja silo in grozi, mu ni preostalo drugega kot da pokaže odločno voljo na samoobrambo. Ne sme namreč pozabiti, da so po drugi svetovni vojni mnogi očitali evropskim demokracijam, da niso Hitlerju pravočasno dovolj jasno in učinkovito pokazale, da se ne bodo dale izsiljevati, s čimer bi morda preprečile kasnejši spopad. In ker vsaka šola nekaj nauči je bila v berlinskem primeru govornica jasna: Združene države so takoj poslale svoji vojaški posadki v Berlinu simbolično pojačanje 1.500 mož; ogroženo mesto sta obiskala ameriški podpredsednik Lyndon Johnson in kmalu za njim kancler Adenauer; da ne bi bilo nobenega dvoma so tri zahodne velesile sporočile Sovjetski zvezi, da bodo imele vsako sovjetsko ali vzhodnonemško vmešavanje v promet po letalskih hodnikih, ki vodijo v Berlin, za napad, na katerega bodo takoj primerno odgovorile. Sledili so številni drugi ukrepi in izjave.

Tako se je nemško vprašanje zaostrišlo do stopnje, da si v njem niso stali nasproti več samo diplomati temveč tudi vojaki. Na dlani je, da takšne nevarne napetosti in skrajnosti iz katerih se je nato vsakomur težko umakniti, samo ogrožajo dosego sporazumnih rešitev, ki morajo le biti končni cilj.

Atomski poskusi

A še ni bilo dovolj. 1. septembra je Hruščev oznanil, da Sovjetska zveza odpušča sporazum o ustavitvi nevarnih jedrskih poskusov, ki je bil v veljavi od leta 1958, in da bo nadaljevala s preizkušanjem svojih atomskih bomb.

To je bila nova in nepričakovana grožnja. Ni se nanašala samo na nemško vprašanje temveč na vse človeštvo, ki ga poskusi izpostavljajo hudim nevarnostim jedrskega žarčenja.

Predsednik Kennedy in britanski premier Macmillan, sta kot vladna načelnika držav, ki sta sklenili s Sovjetsko zvezo sporazum, katerega je Hruščev s svojo odločitvijo brezobzirno prelomil, pozvala Sovjetsko zvezo na takojšnjo ustavitve atomskih eksplozij, ki bi širile v ozračje nevarne radioaktivne drobe. Izrazil sta pripravljenost svojih držav za sklenitev pogodbe o nadzorovani prepovedi atomskih poskusov.

Toda Sovjeti so začeli preizkušati svoje bombe in na dlani je bilo, da se za poziv zahodnih demokracij ne bodo zmenili.

Odgovor, ki ga je Hruščev poslal 9. septembra ni nikogar presenetil. V svoji dolgi noti vrača Sovjetska zveza vso odgovornost za najnost, pred katero naj bi se znašla, na zahodne države. Očita jim, da je Zahod na njegov ukaz potrebe rešitve nemškega vprašanja odgovoril s pravim plazom vojaških ukrepov, da so

zahodne države izvedle veliko več atomskih poskusov kot Sovjetska zveza in da jih ta torej lahko napravi prav toliko. Sklicuje se na dejstvo, da je Francija, ki je članica NATA, nadaljevala s poskusi, tudi med atomskim premirjem, kar na bi nedvomno koristilo tudi njenim zaveznicam, itd.

Kennedy in Macmillan sta sprejela ta odgovor na svojo noto z obžalovanjem na znanje. Podčrtala sta, da je sovjetsko ravnanje v očitnem nasprotju s ponovnimi izjavami Sovjetske zveze o njeni zaskrbljenosti zaradi nevarnih posledic takih poskusov za zdravje človeštva. Se enkrat sta potrdila pripravljenost Združenih držav in Velike Britanije za pogajanja za sklenitev čim širšega dogovora za takojšnjo nadzorovano prepoved atomskih poskusov.

Kdo preprečuje sporazum?

Sovjetska zveza očita v svojem odgovoru Združenim državam in Veliki Britaniji, da sta neiskreni, ker se zavzemata samo za prekinitvev atomskih poskusov v zraku, medtem ko bi jih nadaljevali pod zemljo in v vsevirju. Združenim državam očita, da so se v Zenevi (na konferenci prepovedi in nadzorstvu nad jedrskimi poskusi) tri leta zavzemala za legalizacijo podzemskih jedrskih poskusov. S tem naj bi ZDA onemogočile dosego sporazuma o popolnem prenehanju poskusov, medtem ko naj bi Sovjetska zveza bila naklonjena popolni prepovedi vseh poskusov, brez izjeme, prepovedi, ki bi morala veljati za vse države in za vse čase.

Ni dvoma, da gre pri tem za demagoško trditve, ki naj bi vplivala na široko in neobveščeno javnost. Stvari stoje namreč

drugače. Kdor je zasledoval potek Zenevske konference ta ve, da so Združene države letos, 18. aprila predlagale prepoved vseh jedrskih poskusov v zemeljskem ozračju, v vsevirju in v oceanih. Glede podzemskih eksplozij pa je sam veleposlanik Sovjetske zveze Tsarapkin že maja 1960 izjavil, da njegova država nima nič proti temu, če zahodni sili izvedeta omejeno število podzemskih eksplozij, da bi se tako odkrilo primeren način za ugotavljanje takih poskusov. Za te eksplozije je bila predpisana največja dopustna jakost in ZDA so letos, 21. marca izjavile v Zenevi, da so pripravljene dovoliti sovjetskim predstavnikom, da si pri vseh teh poskusih ogledajo notranji mehanizem uporabljenih atomskih nabojev. Za te poskuse, ki naj bi, kot rečeno, sploh šeli onemogočili da se odkrije morebitno izigravanje prepovedi jedrskih poskusov s podzemskimi eksplozijami, je bil poleg tega določen omejen rok treh let. Končni cilj predloga ZDA je bila namreč popolna in dokončna prepoved vseh jedrskih poskusov brez izjeme, seveda, pod pogojem, da bi bilo zagotovljeno primerno in učinkovito nadzorstvo.

In prav na vprašanju nadzorstva, ne pa na vprašanju časovno omejenega in nadzorovanega nadaljevanja podzemskih eksplozij so pogajanja zastala. Po ameriškem predlogu bi namreč nadzorstvo bilo poverjeno posebni kontrolni komisiji s sedežem na Dunaju, v kateri bi imele države sovjetskega blaka enako število sedežev kot zahodne države. Poleg tega bi Sovjetska zveza imela pri glasu in odločanju glede proračuna ustanove ter imenovanju njenega administratorja in njegovega prvega namestnika

(Konec na 2. str.)

BEOGRAD, LETO PRVO

Konferenca nevezanih držav v Beogradu je za nami. A pomembnost te konference nas sili, da si ogledamo in kritično presodimo njene cilje in zaključke.

V Beogradu so se začetkom septembra zbrali predstavniki 24 nevtralnih držav. Bilo je to prvič, da so se združile države, ki vodijo politiko neodvisnosti od zapadnega in vzhodnega bloka.

Dejstvo, da se je konferenca vršila v Jugoslaviji, je nedvomno zunanje politični uspeh jugoslovanskega režima in osebnosti Titova afermacija.

Da je v svetu prišlo do oblikovanja nevtralnih držav, je treba izkati razloge v zgrešenosti politike tako zahodnega kot vzhodnega bloka. Skoro vse države, ki so bile zastopane v Beogradu, so bile do pred kratkim nesamostojne. Svojo politično samostojnost so pridobile šele v zadnjih letih. Vse te države so živele pod vplivom sil zahodnega bloka. Dejstvo, da so se že po malo letih svobode od tega bloka ocepile in zavzele stališče, ki v določeni meri zahodnemu bloku nasprotuje, je dokaz, da se zahodne sile do teh držav vodile zgrešeno politiko. Indokina, Suez, Alžirija, Kongo, Angola, Bizerta, so glavne napake, ki so privedle te države do njihove današnje politike. Istočasno pa so grobe napake, ki jih je delal, in jih še vedno dela vzhodni blok, prepričale te države da Moskva ne nakazuje edine in izključne poti v socializem. Zato ne povezujejo svojih teženj in strmljenj niti s Sovjetsko zvezo.

Začelo se je okrog leta 1950. Tito v Evropi in Nehru v Aziji sta začela kazati možnost tretje poti med obema glavnima blokoma, v katere je bil svet razdeljen. Zaradi težkih pogojev, ki so bili dani nevtralcem, je bilo zelo dvomljivo da bi te države sploh imele možnost uspeha. Počasi pa, ko je zaradi dekolonizacije rasto število neopredeljenih držav, je svet začel spregledovati. Tzv. tretja sila je postajala nova stvarnost. Nevezane države so se od vsega začetka zavedale, in se še zavedajo, da njihova moč ni v denarju in tudi ne v orožju, so pa prepričane, da lahko veliko pomagajo pri iskanju izhoda iz politične zagate, v katero je svet zašel. Brez denarja in orožja, te države vedo, da lahko samo moralno vplivajo na razvoj dogodkov v svetu. To prepričanje sta Burgiba in Tito jasno nakazala,

ko sta govorila, da predstavljajo te države svest svetov.

Ko se je mednarodni položaj zaradi berlinske krize nenadoma poslabšal je bila beogradska konferenca že pripravljena. Berlinska kriza je neopredeljenim državam na krut način dokazala, da potek mednarodne politike ni v ničemer odvisen od njih ter da jim preti vojna, katere ne razumejo in nečejo, a je istočasno ne morejo preprečiti. Dan pred pričetkom konference je med nevezane države, katerih delegacije so že bile zbrane v Beogradu, udarilo dejstvo, ki jim je še bolj jasno dokazalo njihovo nemoč. To je bila enostranska prekinitvev atomskega premirja s strani Rusije. Delegati v Beogradu so razumeli to govorico Hruščeva. Zato so njegov ukrep tudi obsojali, čeprav ne tako odločno kot bi morali.

Na konferenci niso imeli namena ustvariti tretji blok. Zadali so si nalogo, da s prstom pokažejo na pereče probleme, ki tarejo današnji svet in ki zahtevajo nujno rešitev: kolonializem, problem Berlina, pomoč zaostalim državam, ureditev tajništva Zveze Narodov. Pri tem se je izkazalo, da neopredeljene države ne gledajo na vse te probleme 100% enotno. Še predno je prišlo do formuliranja dokončne resolucije, sta se ustvarila dva tabora: na čelu enega je bil Naser z arabskimi državami, ki so bile za radikalnejše stališče, da bi se tako s skoro ultimativnim tonom podčrtalo pomembnost nevezanih držav. Na drugi strani je stal skoro osamljeni Nehru, ki je zastopal miljejšo linijo. V resoluciji je končno prevladala Naserjeva teza. Podčrtati je treba, da so vse v Beogradu zastopane države enodušno zastavile vse sile da se okrepi Zvezo Narodov. Ta organizacija je za vse nevezane države najpomembnejši činitelj svetovnega miru in zato se zavzemajo da se pri OZN odstrani tiste napake, ki v zadnjem času ovirajo uspešno delovanje. Načrt nevezanih držav se v tem znanju razlikuje od načrta Hruščeva o »trajkic in je dosti bolj realističen in izvedljiv. To prizadevanje nevezanih držav za ojačanje OZN je pozitivno. Stremljenje in izraženo hotenje, da naj se OZN okrepi je morda najpomembnejši rezultat beogradske konference, saj je verjetno, da se bo nevezanim državam, že zaradi njihove številne moči, v okviru OZN, pe-

„OLTRANZISTI“??

Ob pisanju tiskovnih agencij „Giulia“ in „Italia“

»Negli ambienti triestini è stato inoltre sottolineato l'esplicito riconoscimento fatto da Tito ai buoni rapporti italo-jugoslavi e alla normalizzazione con larghezza di vedute, delle reciproche relazioni. Le parole del presidente jugoslavo, si commenta nei suddetti ambienti dovrebbero essere meditate da certi esponenti locali dell'oltranzismo sloveno che tanto spesso dimostrano invece ristrettezza di vedute e nessuna volontà di cooperare allo sviluppo dei rapporti positivi tra i due stati, cui ha accennato Tito, dando atto al governo italiano di svolgere una politica costruttiva. Gli esponenti sloveni oltranzisti, isolando il gruppo etnico su posizioni estremiste, contrastano la politica di buon vicinato e danneggiano obiettivamente gli interessi della minoranza.»

Agenzia «Giulia»

»V tržaški krogih poleg tega podčrtujejo izrecno priznanje, ki ga je dal Tito za dobre italijansko-jugoslovanske odnose, za normalizacijo medsebojnih odnosov na široki osnovi. Besede jugoslovanskega predsednika, komentirajo v omenjenih krogih, bi morali razmišljevati določeni krajevni eksponenti slovenske skrajnosti, ki nasprotno tako pogosto kažejo kratkovidnost in nimajo nobene volje za sodelovanje, za razvoj pozitivnih odnosov med dvema državama, katere je omenil Tito in priznal italijanski vladi, da razvija konstruktivno politiko. Skrajni slovenski eksponenti, ki osamljujejo slovensko etnično skupino na skrajno stališča, tako nasprotujejo politiki dobrega sosedstva in objektivno škodujejo koristim manjšine.»

Agenzia «Italia»

Teko sta tiskovni agenciji «Giulia» in «Italia» zaključili svo-

jo vest o krajevnih odmevih na beogradsko konferenco načelnikov nevezanih držav. Vedeti moramo, da sta to dve edini italijanski tiskovni agenciji, ki redno spremljata tržaško krajevno politično in s tem tudi manjšinsko problematiko. To kar sporočata seže dalj kot pisanje krajevnega italijanskega tiska in prispeva k ustvarjanju sodb o naših manjšinskih vprašanjih v očeh tistih, ki vodijo italijanski tisk in javno mnenje tudi v ostalih predelih države. Zato je ton, ki ga omenjeni agenciji dajeta svojim vestem zelo važen in ne more nam biti vseeno ali se z njim postavljata tiste, ki se zavzemajo za pravice slovenske manjšine v Italiji v negativno ali pozitivno luč.

In prav to je značilno za omenjeni agenciji. Vse pripadnike in predstavnike slovenske manjšine v Italiji, ki se ne zadovoljujejo s tistim, kar jim trenutno nudi uradna politika, oziroma s tistim, kar bi jim bila pripravljena priznati sedanja vladna stranka označujejo za skrajneže in nekonstruktivne elemente. Tako sta jih v zgoraj navedenih vesteh označili nič manj kot za »oltranziste«, sredi avgusta pa sta, zaradi uvodnika »Demokracije« o Nbrežini, očitali predsedniku SDZ, da je zagovornik »apartheida«. Potegnili sta torej na dan pojem značilen za razmere v daljni Južni Afriki, ne pa v Evropi.

In zakaj vse to? Ker si tržaški in ostali Slovenci v Italiji morda izmišljujemo vsak dan nove in nemožne zahteve? Ker smo večini in načelno nezadovoljneži? Ko bi res bilo tako, potem bi bili očitki, ki jih uporabljata oboje »navari agenciji, utemeljeni. Resnica pa je prav obratna. Tržaški in ostali Slovenci v Italiji ne zahtevamo nič več kot to, da se končno vendar da izvršno pravno podlago in vsebino za uresničitev in uživanje tega, kar narodostnim manjšinam načelno priznava republiška ustava in v tržaškem primeru še posebej vsega tistega, na kar se je država podrobno obvezala z mednarodno pogodbo, na osnovi katere sta se naše mesto in njegova okolica vrnila v njene meje.

To pa ni noben »oltranzizem«, saj gre samo za uresničenje pravič, ki so formalno že priznane, še več, ki so za Tržaško ozemlje celo na papirju podrobno določene. Sožitje med sosednjima državama in narodom, posebno na področjih, kjer živita v mešanih naseljih, moti in izigrava torej kvečjemu tisti, ki ne izpolnjuje dane besede, ki se skuša izogniti prevzetim obveznostim, ne pa tisti, ki je dogovorom zvest in ki zahteva, da se jih spoštuje.

Taka je resnica in prav nič drugačna. Očitek, ki ga nasprotniki uresničena upravičenih manjšinskih zahtev mečejo na zavedne predstavnike in pripadnike slovenske manjšine velja torej dejansko kvečjemu zanje.

Pa še nekaj. Agenciji »Giulia« in »Italia« nakazujejo včasih v svojih poročilih obstoj nekakšnih Slovencev, ki naj bi se strinjali s stališčem kakršnega zastopata glede manjšinskih zadev ti agenciji. Tu je treba pripomniti, da je na Tržaškem in Goriškem res veliko demokratičnih Slovencev, ki se nikakor ne strinjajo z načelno opozicijskim in negativ-

(Nadaljevanje na 3. str.)

JESENSKO SLAVJE na OPČINAH bo v nedeljo, 24. septembra 1961

VESTI z GORISKEGA

Vloga naših svetovalcev za revalorizacijo sejma sv. Andreja

Trije goriški občinski svetovalci Slovenske liste so zadnjih dneh poslali občinskemu odboru posebno vlogo s predlogom, naj občina prevzame pobudo, da zadobi sejem sv. Andreja veljavo nekdanje vrednosti.

V uvodu ugotavlja vloga, da je že prejšnji občinski svet spoznal, da je sejem sv. Andreja izgubil svoj nakdanji značaj in vrednost ter da bi bilo treba nekaj ukreniti, da se nekdanja vrednost sejma obnovi.

Zato so naši svetovalci vprašali občinski odbor, ali ne misli, da bi bilo potrebno in koristno nekaj ukreniti. Sami pa predlagajo, naj se določi znesek, ki naj ga svet, z ozirom na kratak čas, ki nas loči od prihodnjega sejma, nujno odobri. Svetujejo naj bi se razpisala razstava živine za delo in mleko; razstava ženskih ročnih del in razstava rokodelskih izdelkov s posebnim ozirom na njihovo kmetijsko vrednost.

Razstava naj bi zaenkrat veljala za goriško provinco in bi nudila tudi denarne nagrade.

Predlagatelji so mnenja, da bi se lahko razpisala tudi likovna razstava.

Občinski odbor, svetujejo, naj stopi v stike s Trgovsko zbornico, s provincijalno upravo, s Kmetijskim inšpektoratom in celo z ministrstvom za poljedelstvo, jih za stvar zanima in prosi za sodelovanje in prispevke.

V resnici moramo priznati, da izgubljamo sejem sv. Andreja po vojni iz leta v leto svojo nekdanjo vrednost. Kje so tisti časi, ko so prihajali na trg sv. Andreja vsi slovenski kmetovalci in mnogi rokodelci ter mu dajali pravi značaj kmetijskega. Pa živine, koliko je tistih časov prišlo na trg. Igrače so bile takrat izjema, za zabavo in kratak čas. Zadnja leta velja sejem pravzaprav samo za igrače, tako da ni moči več trditi, da bi bil to sejem v pravem pomenu besede.

Nastop naših svetovalcev je povsem na mestu. Menimo, da odgovarja misli in želji širše goriške javnosti in upamo, da ga bo občinski odbor sprejel in odobril. S tem bo le koristil goriškemu gospodarstvu, zlasti kmetijstvu.

Pritožbe

Zadnje čase slišimo v mestu vrsto pritožb zaradi ravnanja jugoslovanskih stražnikov na obmejnih prehodih. Enemu sežejo v žep, drugega slečejo, tretjega zavrnejo, ne da bi navedli razlog za tako početje. Tako so mnogim pobrali ves denar čes, da so tihotapili tujo valuto. Nič ni pomagalo vztrajati, da ne gre za tihotapstvo, pač pa za nevednost. Prizadeti so se hoteli vrniti v Italijo, toda kljub temu so jim zaplenili denar. Itali-

janski cariniki opozorijo potnike, da morajo pustiti na prehodni postaji vse, kar ni dovoljeno prinesiti v Italijo. Ko se vračajo nazaj, jim blago vrnejo. Če se kdo v Italiji ne mara udati, ga predajo rednemu sodišču, ki zadevo odloči. Jugoslovanska oblast pa kar zapleni vse in prizadeti ima le možnost pritožbe, ki se navadno zaključí s potrditvijo zaplembe. Izgleda, kot bi imeli jugoslovanski stražniki na meji naročeno pobrati čimveč valute in blaga, ne da bi pritem upoštevali dejstva, da tu ne gre za tihotapstvo. Nek uradnik se je z vso mesečno plačo v žepu v dobri veri podal čez mejo na kratak izlet. Tam so mu zaplenili ves denar in se mu še robato rogali, ko je ves potr in žalosten dejal, da se

bo pritožil na samega Tita.

Pred kratkim pa je jugoslovanski konzulat izdal vizo nekemu slovenskemu duhovniku, ki je želel k svoji bolni sestri. Na prehod so mu dali pečat na potni list in ga pustili naprej. Toda kmalu zatem je pritegel za njim stražnik in pozval na prehodno stražnico, kjer so mu prejšnji pečat uničili in mu zabranili prehod, ne da bi mu hoteli povedati zakaj, ko je vendar plačal vizum in to ravno v tistih dneh, ko se je Tito pripravljal na konferenco izvenblokovskih držav v imenu in znamenju miru v svetu. Pred kratkim je sam Ranković zagotavljal strogo spoštovanje človečanskih pravic za vsakogar tudi za tistega, ki želi k bolnemu sorodniku...

Vpišite otroke v slovenske šole

Ta mesec se vrši vpisovanje otrok v šolo. Slovenci imamo svoje šole, s slovenskim učnim jezikom.

Slovenci imamo pravico in dolžnost, da pošiljamo svoje otroke v slovenske šole. Mnogi niso o tem dobro poučeni. Zato je prav, da vsakdo pouči svoje sosede primerno in pravočasno, da imajo pravico dati otroke v slovensko šolo. Prepoved za opisanje ne velja več, kajti zakon daje pravico šolanja v slovenskih šolah vsem Slovincem, ki so italijanski državljani.

Občinska seja v Sovodnjah

V četrtek 31. avgusta je sovođenski občinski svet imel izredno sejo. Svetovalci so najprej odobrili spremembo proračuna za leto 1961, ki je nastala, ker se je števerjanska občina obvezala, da bo prispevala 40% za plačo skupnemu občinskemu tajniku, in še nekaj drugih točk. Nato so prešli k vprašanju popravil šol v Rupi, Gabrijah in na Vrhu ter zgraditve novega šolskega poslopja v Sovodnjah. Za šole v Rupi, Gabrijah in na Vrhu je predvideno popravilo strehe, oken, vrat, zunanje in notranje preplekave, nakup nove opreme in morebitna ureditev dvorišč. Za gabrsko šolo so na predlog svetovalca Nika Cevdka sklenili da bodo uredili še eno učilnico in prvem nadstropju. Skupni stroški bodo znašali 8.500.000 lir, in sicer po 3 milijone bodo porabili za Rupo in Vrh, za Gabrije pa ostala 2.500.000.

Večja popravila bi potrebovalo šolsko poslopje v Sovodnjah, ki je staro že osem-

deset let in ne odgovarja zato današnjim potrebam. Ker bi pa prenovitev stala približno 8 milijonov, so bili svetovalci mnenja, naj bi raje sezidali novo šolo, ki bi z zemljiščem in opremo stala skupno 25 milijonov. Imela bi pet učilnic, stanovanje za učitelja in veliko dvorišče. Staro šolo pa bi občina spremenila v stanovanjsko hišo.

Ker bo občinski svet za vsa omenjena dela zaprosil državne prispevek, je naš svetovalec Karel Cernic predlagal, naj se g. župan pozanima, kolikšen fond je vlada odmerila naši provinci za zidavo novih šolskih poslopj in popravilo starih, G. župan je zagotovil, da se bo pozanimal pri pristojnih oblasteh in to upošteval pri vlaganju tozadevnih prošelj.

K poročilu moramo pripomniti, da je za »Primorski dnevnik« zgornji sklep sovođenskega občinskega sveta »najboljši odgovor tistim neodgovornim kritikom, ki so zadnje mesece začeli prav na šolskem področju kampanjo proti občinski upravi.« Mi smo prepričani, da je bil občinski svet prisiljen to storiti, da bi se rešil iz strašne zagate, v katero so ga spravili prav tisti neodgovorni kritiki. Pred njihovim odločnim nastopom je bil namreč sovođenski občinski odbor z županom na čelu gledel šol v občini čisto drugačnega mnenja.

Obramba slovenstva

V nedeljo 10. t. m. so titovci sporazumno s komunističnim županom Jarcem iz Dobrodoba sklicali sestanek v Jamljah z namenom, da poučijo domačine o jusarskih pravicah. Toda glej, na sestanek so povabili komunistični dr. Battella, ki je govoril le v italijansčini.

Ne glede na to, da so naši ljudje le malo razumeli tolmačenje prava v italijansčini; gre za princip, ki ga titovci in komunisti včasih zelo vneto zagovarjajo, da je treba priznati Slovincem vse jezikovne pravice. S tem se mi strinjamo in to zahtevamo! Ali pa je navedeni primer v skladu z obrambo jezikovnih pravic Slovencev v Italiji?...

Vsi narodi imajo pravico do enotnosti, samoodločbe in neodvisnosti

Na beograjski konferenci izvenblokovskih držav so med drugim poudarili in zapisali na papir, tudi to, da vsi narodi imajo pravico do enotnosti, samoodločbe in neodvisnosti.

Zatem so se zedinili na dejstvu, da »je treba spoštovati pravico Kube in vseh narodov, da svobodno izbirajo svoje politične in družbene sisteme.«

Resoluciji sta lepi in popolnoma demokratični. Vprašanje pa je zdaj, ali komunistični diktator Tito dovoljuje jugoslovanskim narodom, katere drži v sužnosti pravico, da sami odločajo na svobodnih volitvah, kateri režim si izberejo.

Kdo naj Tita k temu prisili, ko meče v ječo vsakogar, ki se drzne samo misliti na svobodno volitve?

Kuba pa ima seveda pravico, da si svobodno izbere svoj politični in družbeni sistem, toda s svobodnimi volitvami, in z diktatorskim ukazom Fidela Castra, Titovega prijatelja.

Tito išče osebni prestiž in sijaj, ne pa svobodo narodov, ker ga svoboda uniči.

Ministrstvo plača vožnjo dijakom strokovne in nižje srednje šole

Po zakonu morajo otroci obiskovati šolo do 14. leta starosti in nihče se tej dolžnosti ne more izogniti. Ker pa razne okoliščine preprečujejo možnost obiskovanja šole dijakom, ki stanujejo v oddaljenih krajih, je prosvetno ministrstvo že lani sklenilo, da v takih primerih povrne stroške za vožnjo. Lani je bila ta odredba le manj znana, toda letos je ministrstvo izdalo splošno okrožnico z namenom, da se prepričijo izgovori glede oddaljenosti šole in stroškov za vožnjo.

To pomeni, da pridejo v poštev vsi slovenski dijaki strokovne in nižje srednje šole s slovenskim učnim jezikom, ki morajo iz raznih krajev province v Gorico in nazaj. Dijaki iz doberdobske, sovođenske in števerjanske občine že imajo redno zvezo z Gorico z jutranjimi in popoldanskimi avtobusi. Če so v tem oziru kake neskladnosti glede urnika, naj to prizadeti javijo na šolskem ravnateljstvu, ali na šolskem skrbništvu, ali pa tudi na županstvu.

Kako bo ministrstvo plačevalo ne vemo, ker je to skrb šolskega skrbništva, ki ima nalogo poskrbeti, da se odredba točno izvede in celo, da skuša doseči pri prevoznikih kak popust na ceni.

Starsi morajo vedeti, da so dolžni pošiljati svoje otroke v šolo do 14. leta starosti, to je, tudi po končani ljudski šoli.

Otroci iz Jazbin bi lahko hodili na avtobus v Ločnik in nazaj, ker jim je pot do Bukovja morda pretežka. Le za one iz Skriljevega in s Plešivega je težje, ker bi morali prvi peš do Dolenj, kjer bi stopili na avtobus iz Cedača, drugi pa do Krmirna na isti avtobus ali pa na vlak. Ker pa

so tu prizadeti tudi dijaki šol z italijanskim učnim jezikom, izgleda, da nameravajo uvesti za te kraje prevoz s posebnimi dijaškimi avtobusom. Na ta način bi preskrbeli prevoz tudi dijakom slovenskih šol, saj bi jih tisti avtobus lahko pripeljal s Skriljevega do Dolenj ali Krmirna in s Plešivega do Krmirna.

Kakor vidimo je skrb prosvetnega ministrstva velika, zato tudi hvale vredna. Poslužimo se te lepe prilike in pošljimo svoje otroke naprej v šolo, bodisi v strokovno, bodisi v srednjo nižjo potem ko so končali slovensko osnovno.

ŠOLSKE VESTI

RAVNATELJSTVO SLOV. OSNOVNIH ŠOL o goriškem in doberdobskem okrožju sporoča, da se bo vpisovanje in vseh slovenskih osnovnih šolah vršilo od 16. do 30. septembra.

Za otroke, ki se prvič vpišejo v šolo, naj starši predložijo rojstni list in potrdilo o cepljenju na nekolkovanem papirju, za ostale pa zadostuje spričevalo zadnjega šolskega leta.

Vse učiteljevo naj se zgleda na svojih službenih mestih, kjer bo našlo vsa potrebna navodila.

VPISOVANJE NA VISJO GIMNAZIJO-LICEJA IN NA UCITELJISCE je že v teku in se bo zaključilo 25. septembra.

Obvestilo

RAVNATELJSTVO GIMNAZIJE - LICEJA IN UCITELJISCA s slovenskim učnim jezikom v GORICI obvešča, da se vpisovanje dijakov vrši nepreključno do PONEDELJKA 25. SEPTEMBRA 1961

Izidi popravnih izpitov

V preteklem tednu so uspešno napravili popravne izpite sledeči naši dijaki in dijakinje:

NA UCITELJISCU

Cez 1. razred: Anka Komjanc.
Cez 2. razred: Irma Barbarino, Metoda Cescutti, Iva Nabergoj.

NA GIMNAZIJI IN LICEJU

Cez 4. gimnazijo: Marij Gergolet, David Mikulus.
Cez 1. licej: Ivan Figelj, Marijan Lavrenčič, Danijel Pintar.
Sprejemni izpit v 1. licej: Brani Miroslava, Gravner Nadja, Knez Helena.

NA NIZJI SREDNJI SOLI

Cez 1. razred: Gulin Zdravko, Plesničar Evgen, Stančič Bogdan, Tomazinčič Martin, Blasi Kazimira, Klanjšček Adrijana, Lavrenčič Vida, Mozetic Nataša, Nikolaucic Ingrid, Stanic Rajka.

Cez 2. razred: Bresciani Peter, Ferletič Stanislav, Gomisek Franko, Mozetic Mitja, Stilič Viljem, Sussi Ivan, Marassi Divna, Pahor Zarija, Radetti Milena.
Nižji tečajni izpit: Ambrosi Branko, Svab Dušan, Tabaj Miloš, Bregant Marija, Dornc Neda, Frandolic Marica, Hmeljak Radika, Hvala Stanislava, Jarc Adrijana, Klanjšček Milojka, Marassi Marija, Marussi Natuška, Mauri Natjuška, Mucci Stana, Nanut Joana, Paoletti Milojka, Percolja Vladimira, Plesničar Ester, Visintini Marija Gracija.

NA STROKOVNI SOLI

Cez 1. razred: Buzin Radislav, Devetak Marijan, Hvalič Damijan, Klemš Benjamin, Kozlin Marij, Muzic Jožef, Sulli Robert, Hlede Marta, Komic Danica, Knez Alda, Kovc Verena, Mersecchi Marijaroža, Paulin Anamarija, Pahor Klavdija.
Cez 2. razred: Carli Boris, Cernic Boris, Devetak Ivan, Gergolet Andrej, Mazina Ivan, Rebula Jožef, Tomasig Lucijan, Comelli Nadja, Ferletic Marija, Graunar Majda, Princi Stanislava, Semoli Marija, Skorjanc Nada.

Zaključni izpit: Ballus Dino, Devetta Miloš, Frandolic Karel, Komjanc Nikolaj, Paulin Stanislav, Sosol Boris, Vizintin Jožef, Zabar Jožef, Cotic Varja, Juretic Majda, Kojancic Sonja, Koren Milena, Kosic Ljubomira, Maraz Zmaga, Ozbota Ana Marija.

Dve smrti v Števerjanu

Pretekli teden je umrl naš domačin Albert Mužič, star 33 let. Pokojnik je že več časa bolehal in se zdravil, sedaj pa je revež le podlegel bolezni. Pokopali smo ga ob lepi udeležbi domačinov, ker je bil pokojnik od vseh spoštovan in upoštevan kot dober človek.

Preteklo soboto je umrla 66 letna Klementina Stekar iz znane Stekarjeve družine. Pokopali smo jo naslednji ponedeljek ob lepi udeležbi domačinov. Obema prizadetima družinama iskreno sožalje.

PRIMARIJ

Dr. JOSIP VRTOVEC

se je preselil ter ordinira

V GORICI

UL. GARZAROLLI ST. 12

Tel. 32-47

Od berlinske do svetovne krize

(Nadaljevanje s 1. str.)

pravico veta. Stevilo kontrolnih mest na ozemlju Sovjetske zveze bi bilo skraćeno na 19, število dovoljenih letnih inšpekcij na ozemlju vsake atomske sile pa na 12. Nadzorno osebje bi bilo sestavljeno na paritetni osnovi iz predstavnikov sovjetskega in zahodnega bloka.

Več kot toliko ni bilo mogoče dati. Toda Sovjetska zveza se je na lepem premislila. Potem ko je njen delegat Tsarapkin dne 14. januarja 1960 izjavil da se bo med tremi milijardami človeških bitij vedno našlo nekoga, glede katerega se bodo lahko zedinili, da ga imenujejo za administratorja predvidene nadzorne ustanove, je letos dejal, da pač obstajajo nevtralne države, ni pa nevtralnih oseb. Namesto nepristranskega administratorja, ki bi s svojim glasom sicer popolnoma paritetno zgrajenemu organizmu vendarle nekako omogočal uspešno delovanje, je Sovjetska zveza predlagala, da bi kontrolno ustanovo morala voditi »trojka«, v kateri bi bili po en predstavnik zahodnega, en predstavnik sovjetskega bloka in en nevtralec. Sklepi »trojke« bi morali biti soglasni! Poleg tega je Sovjetska zveza prej zahtevala, da bi morali biti voditelji vseh kontrolnih postaj na njenem ozemlju sovjetski državljani, da se prva štiri leta morebitnih sumljivih »potresnih« primerov (podzemeljske eksplozije!) nihče ne bi smelo raziskovati itd.

Da bi vsaka prepoved jedrskih poskusov ob takšni organizaciji nadzorne službe bila popolnoma iluzorna je jasno. Iz tega tudi izhaja kdo je pravzaprav doslej onemogočil, da v Zenevi v treh dolgih letih še vedno niso dosegli sporazuma glede prepovedi in nadzorstva nad jedrskimi poskusi in da so zasedanje te konference zdaj sploh prekinili.

Napetost se stopnjuje

Medtem je Sovjetska zveza razstrelila že svojo deveto atomsko bombo. Ne meče se za nevarnost in svara nadaljuje svoje poskuse. Napovedala je dolge pomorske vaje v Barentsovem morju, v Tihem oceanu pa je proglasila za nevarna obširna področja, na katera bo spuščala svoje velerakete. Države varšavskega pak-

ta so na njeno pobudo sklenile, da povečajo vojaško pripravljenost. S poljske vzhodne meje vozijo proti nemški meji vlaki polni vojaštva. Poljaki, ki to vidijo, so navalili na trgovine z živilskimi potrebščinami, da si zagotovijo primerne zaloge sladkorja, maščob in moka.

Največja napaka bi bila, če bi Zahod pred vsemi temi grožnjami v naprej klonil in ne bi pravočasno pokazal odločnosti in volje, da je pripravljen braniti svoje pravice in svoj način življenja. Saj bi to pomenilo, da bi potem moral vedno imeti prav tisti, ki prvi zagradi za samokres. Hvala Bogu pa ni tako. ZDA že pripravljajo novo divizijo, da jo pošljejo v Evropo kot dopolnilo svojih v Nemčiji razvrščenih čet. Eno divizijo sestavlja in ta namen tudi Velika Britanija. Zahodni Nemčija bo obdržala pod orožjem vjake, ki bi letos odslužili svoj vojaški rok. Varnostne ukrepe je podzvela tudi že Kanada, sledijo druge države.

Priprave so torej na vseh straneh v polnem teku. Naj bi to pomenilo da je vojna neizogibna? Mislimo, da ne. Nevarnejše bi bilo, ko bi povzročitelje današnje napetosti pustili v veri, da s silo lahko ustrahujejo vse. Tako pa vedo prvi čem so in s čem morajo računati. In prava gotovost, ta neizogibnost dejstev, katera morajo prizadeti upoštevati, nam daje upanje, da bo končno le prišlo do pogajanj in do mirne rešitve vsaj glavnih in najbolj perečih vprašanj, pa čeprav je trenutna napetost res takšna, da ji po vojni še ni bilo enake.

Nevezane države, ki so zasedale v Beogradu, so po posebnih delegatih pozvale Hruščeva in Kennedyja naj se sestaneta in omogočita mirno ureditev odprtih vprašanj. V očetovski skrbi za usodo človeštva je tudi papež Janez XXIII. opozoril svet na potrebo ohranitve miru in uporabo razuma, ne pa sile.

Obmejni promet

V preteklem avgustu je bil obmejni promet na Goriškem precej živahen. Mejo v obeh smereh je namreč prekoračilo 122.192 oseb, največ seveda z navadno propustnico, in sicer 86.083.

MESEC ODDIHA

Julij se je prevesel v drugo polovico. Tuji avtomobili so zakraljevali po cestah, ptice so potihvale, a sonce je prebudilo neutrudne skržate po grmovju. Tihota našega doma je trajala dalje: oddihoval, vsa se midva, in tudi okolica ni mogla verjeti lastnim ušesom. Nihče ni namreč na cementnih stopnicah zabijal žeblice, nihče se ni učil na harmoniko, nihče ni vpil, se ni tepel in ni jokal, nihče ni butal z vratil, nihče ni pisal na pokvarjene orglice, nihče ni nikogar klical. Pač pa so iz kolonij prihajale dopisnice. Najmlajši je bil daleč nekje na zahodu, visoko pod Dolomiti, vmesna dva sta bila v gorski dolini na severu, in nedaleč proč, na Višarjah, je bil najstarejši. Kot dva priletna zaljubljenca sva hodila žena in jaz po vijugah, stih vaških poteh. Ljudje so naju gledali, in nekateri so vzklicali v misli: Vražji dobro se jima godi!, drugi pa so treznej, sodili in nama privoščili: Zasluzila sta te počitek!

Res: nama je julij hkrati počitek po hudem delu in priprava na novo hudo delo.

Iz gora so prihajale same dopisnice. Dopisnica je najcenejša pošta in za vse, kar je treba neodložljivega povedati, zadostna.

Ko je imel najmlajši - osem let mu bo vse pripravljeno, na vsakem kosu oblakčala prištevilo 99, lepo pregledno zloženo na mizi ob odprtem kovčku, in se je mati kar svetila od utrujenosti in zadovoljstva, sem ga spremil v posteljo, ker je bila pred njim nekoliko krajša noč. Molčec je bil, in ni mi bilo veselo pri duši, zakaj ko se je plazil v posteljo, mi je zaupal:

»Jaz bi se rajši ubil kakor pa šel v kolonijo!»

Hlad me je pretresel in srce se mi je stisnilo. Ni mi bilo tisti hip mar, kje je fantič pobral hudo besedo. Vzneseno sem mu začel opevati tisti daljni gorski kraj in se obenem zaničljivo izražati o zatohlem, pustom, dolgčasnem in prašnem polju doma.

»Boga zahvali, Darko, da so te sprejeli. Koliko drugih fantkov bi rado šlo, pa ne morejo nikamor zdoma!»

In še to sem mu dovedel, da trideset dni naglo mine, da bo imel tam gori veliko družbo, da ga bo sredi meseca obiskala mama - in da ne bo prišla prazna. Nožek in pištolica na vodo pa ga bosta lepo čakala doma v predalu.

Drugo jutro ga je vzelo. Čez teden dni je prišel prvi glas: razglednica. Tole je bilo na nji: »V koloniji je zelo lepo. Vedno se lepo igramo. Zjutraj je po gorah vse polno snega.« Naslednja pošta je bila dopisnica. »V Agordu je zmerom grdo vreme. Megla se vlačil pod gorami. Dva dni že pada dež, da so kar velike luže. Malokrat se igramo na dvojišču. Prosim te (naslednje besede so veljale mami) prinesi mi dve škatli naplitanek in tri čokolade z enim škričnim bonbonov. Lepo te pozdravlja Darko.« Na prednji strani dopisnice pa je bil prostor še za tole naročilo: »In prinesi mi še kaj knjig in nekaj salame in kruha. Lep poljubček ti pošilja Darko.«

Precej vsega tega je dobil tisto nedeljo sredi julija. Ponosno je povedal mami: »Letos nisem več pri Golobkih, pri Levih sem!« A v njegovem vedenju je bilo kaj malo levjega: premeagal je jok, nekaj ga je stiskalo v grlu in potihno, zaupno je govoril, in čvrsto se je držal mame za roko in mislil na rdečega suknjenega zajčeka, ki mu doma vsak večer pomaga slediti kosu usniti. Rana, ki se je po slovesu od doma skoraj že zacelila, se je vnovič odprla. Začutil je hladnost sveta, in dobro je to: v večjih letih mu ne bo povsem nova.

Srednja dva sta odšla kot na krilin.

»Kako je srečen ta naš Dragec! Pogled, drugo stran dopisnice je pustil kar prazno!« Na prednji pa je bilo kratko poročilo, kje so povrsti bili kak dan. Tudi njega je jezilo deževno vreme. Toda bilo je vse v redu, in poročilo se je končavalo: »jaz pa sem dobil v gozdu blizu igrišča polno lepih jagod. Lepe pozdrave. Dragec!«

Tudi druga dopisnica je bila popisana samo spredaj, a stavki so bili kleni.

»Vse je dobro. Na dolge izlete še ne hodimo. Prosim, če bi mi poslali dve sto lir, ker sem precej zapravil za pisma, sladoled in znamke. Imam še štiri sto lir. Prosim. Na drugih izletih, kot n. pr. na Fužinah in Višarjah, se dosti potrosi. Lepe pozdrave. Dragec!«

Vedno klicaj zraven imena...

Se isti dan sem mu odpisal, naj stopi na pošto, mogoče mu bodo priznali pristojbine, ker pošilja prazne dopisnice. Ali pa mogoče misli, da je na drugi strani slikan Novosibirsk (to je fantiču najbolj eksotično ime), Stockholm (vsako poletje mi moji študentje pošljejo dva ali tri barvne Stockholme s tistim presenetljivo čistim švedskim zrakom) ali Leskova dolina (to drobeno ime je našel na zemljevidu, ko jebral nekaj o Cerkliskem jezeru).

»Ljuba mama in očka! Doslej sem bil res tepček, da nisem pisal tudi po drugi strani. Pa saj tudi nisem imel Bog ve kaj dosti pisati. Zahvaljujem se vam za tistih dve sto petdeset lir. Prav mi bodo prišle, ker bom kupil nekaj slik z naših izletov.

Povem vam veselo novico. V petek smo bili na Ojstrniku. Trda pot, pa veseno je šlo. Na planini so mi podarili prijazni

pastirji mnogo skute. Na Ojstrniku - presneto - ... v neki skalnati in travnati soteski je bilo še mnogo snega, da smo se dobro kepal in drsali. Tudi slikali smo se. Poslal vam bom svojo sliko, ko sem bil na snegu. Na tisti iz lesenih drogov narejeni piramidi sem tudi z nožem zarezal začetnice imena in priimka. Zdej se ti je izpolnila želja, kaj, očka? (Fantiču sem namreč večkrat obljubljal, da ga popeljem na Ojstrnik, ali pa sem mu dovedoval, da je še premajhen in poti ne bo zmogel.) Tudi ne znižujem več z rameni. (Zadnja dva meseca smo fanta pogosto opominjali, kaj zmeraj suje z rameni, ko je pa to tako grdo.) Če bom prišel še kdaj v Ukve, bom šel spet na Ojstrnik, kjer je potrdilo, da sem bil na njem, Lepe pozdrave. Dragec!«

Medtem se je nad nekimi našimi prijateljem odprlo nebo. Dvajset let po poroki, ko sta se mož in žena že davno vdala, da usaheta brez poganjkov, se jima je rodil otrok. Počastila sta naju: bila sva izbrana za botra. Prijatelj je že prej svoji hišici nanovo prebelil, in ko je zvedel, da se mu je rodil sin, so mu v oči navrele solze veselja. Gledal je drobeno bitje v plenicih in mu skoraj očitojaje govoril s čudnim tonom žalosti in občudovanja: »Le kod si hodil vseh teh dolgih dvajset let!«

Naslednje pismo iz gora je že naznanjalo: »Se en teden, pa bomo prišli. Zdej ne bomo več hodili na dolge izlete. Na Višarjah smo imeli krassen dan. Nekaj nas je šlo tudi na sneg pod Lovci. Tam smo se kepal in drsali pod vročim soncem, da je bilo veselje. Ko smo se drsali po listju z Višarij, sem si nekje malo raztrgal vetrnik. Lepe pozdrave. Dragec!«

Končno se je tudi v Dolomitih nabralo nekaj novic.

»Večraj smo šli na Vacoler. Malo smo (Nadaljevanje na 4. str.)

Zdravilna zemlja

Najučinkovitejšo sredstvo za ohranitev zdravja in lepote nam daje narava. To je človeštvo spoznalo že pred tisočletji. Treba je znati sredstva, ki nam jih nudi narava, samo uporabljati.

Med najpristnejše darove narave spada nedvomno takozvana »zdravilna zemlja«. Za pračlovek je iz izkušnje vedel, da je moč s to zemljo ublažiti bolečine. Zupnik Kneipp, ki si je s svojimi odkritji na področju naravnega zdravilstva pridobil velikih zaslug, je n. pr. spoznal dragoceno svojstva glin. Medtem so dognanja z novimi tehničnimi postopki tako napredovala, da je moč določiti sestavine vseh vrst prsti. Ugotoviti je treba le še, kako so te različne prsti sestavljene in kako jih koristno uporabljamo.

Dandanes velja za zdravilno zemljo predvsem prhlica. V njej prevladuje kremenjak, ki ga je 75 odstotkov, vsebuje pa tudi glino, kremenčevost kisline, železo ter kalcijev in magnezijev oksid. Prav tako važni so v tem svetlorumenem prahu tudi sledovi zlata, bakra, niklja, kroma i. dr. Toda učinkovitost prsti je odvisna ne toliko od prvih, ki jo sestavljajo, kot od njih medsebojnega razmerja.

Zdravilna zemlja je prikladna tako za zunanjo kot za notranjo uporabo. Pri tem se zdravniška veda in kozmetična umetnost lepo dopolnjujeta. Med drugim je zdravilna prst odlično razkuževalno sredstvo: pospešuje prebavo, odvaja strupene snovi, zatira bolezenske klice, odpravlja zaprtje. Vidimo torej, kako vsestransko koristi zdravju.

Obenem pa ima od tega korist tudi lepota. Saj vemo, da je pravilna prebava,

prvi pogoj za človekovo lepoto zunanost. Koža postane gladka in čista, razni izpuščaji zginajo in gube se zravnajo.

Tudi kot zunanje zdravilo je taka zemlja vsestransko uporabna. Tvori, gnojne rane in podobne nevšečnosti presenetljivo hitro reagirajo na obkladke s to prstjo. Enako preprečuje zdravilna zemlja izhlapevanje kože in odstranjuje neprijetne vonje. Blažilno vpliva na opekline, in če si po nesreči izvinemo ud, je na vso moč dobrodošla.

V kozmetiki se ta prst uveljavlja za olepšavanje obraza. Znane so posebne obrazne maske iz teke zemlje. Z vodo ali s kamilicami izperemo in si obraz natremo s posebno kremo ali oljem. Učinek je presenetljiv: polt je rožnejše nadahnjena, strupene sokove smo odplaknili, gube, ki so bile znamenje utrujenosti, ni nikjer več.

Festivali v Benetkah se še niso zaključili

Komaj se je v Benetkah zaključil filmski festival, ter so ugasile zadnje luči, se je začel nov festival, ki pa ne bo vzbudil toliko zanimanja kot prejšnji, čeprav je ta zadnji zanimivejši od prvega.

V teh dneh se namreč vrši »XX. mednarodni Festival gledališč«, pri katerem sodelujejo najboljše evropske gledališke zasedbe. Ta manifestacija ima za svoj cilj prikazati iz leta v leto napredek in razvoj gledališke umetnosti, prikazati nova odrska dela, razne tehnike ter končno dati pregled napredka gledališča od prvih časov pa do danes.

Med najslavnejšimi ansambli naj omenimo francosko gledališko skupino Louisa Jouveta, Theatre National Populaire, špansko skupino Teatro Nacional ter dunajsko skupino Burgtheater, ki bodo poleg številnih drugih skupin nastopale na tem mednarodnem festivalu.

Na sporedu bodo dela najrazličnejših dramaturgov od Shakespeara pa do Pirandella.

„OLTRANZISTI“ ?!

(Nadaljevanje s 1. str.)

nim stališčem titovskih ali vidaljevskih komunistov, prepričani pa smo, da ni nikogar, ki bi se v republiški ustavi in londonjskih sporazumih predvidenih manjšinskih pravic ne strinjal z zahtevo, da jih je treba čimprej uresničiti. Če pa omenjeni egociji vesta, da takšni Slovenci obstojajo, potem bi bila nujna dolžnost, da jih točneje opredelita, ne pa da jih samo megleno in anonimno navajata ter se sklicujeta nanje, ko jima pač to hodi v račun. Dokler tege ne storita je treba smatrati, da gre za prazne, izmišljene priče, ki kot take nič ne pomenijo in nič ne štejejo.

BRIONIŠKI OTOKI

Vsako leto beremo v časopisju, da previjlja jugoslovanski predsednik Tito svoje počitnice na Brionih. Splošno znano je, da ležijo ti otoki na Jadranu v bližini Pulja; mnogo manj znana je pa zgodovina teh otokov, ki so bili še v bližnji preteklosti neznan, porasli z gostim džungelskim grmičjem in okuženi z malarijo. Zgodovina Brionov je edinstven kulturni dokument našega razgibanega stoletja.

Ta zapuščen otok je kupil leta 1895 dunajski jeklarski baron Paul Kuppelwieser za 75.000 goldinarjev od avstro-ogrsko mornariške uprave. Novi gospodar otoka je dal najprej z istrskimi kaznjenci izrediti pragod, od katerega je ostalo le nekaj starorimskih spomenikov. Nato pa je najel Kuppelwieser slavnega berlinskega bakteriologa Roberta Kocha, ki je po treh letih trdega dela na otokih dokončno zatrl malarijo.

Tujski promet se je hitro razvil, ko so začeli hoditi na Brione na počitnice člani avstrijskega cesarskega dvora. Nadvojvoda Ferdinand je hotel od Kuppelwieserja otok kupiti. Ta pa ni hotel nič slišati o prodaji. Tudi ponudba nemškega cesarja Viljema II. je bila zavrnjena. Poleg številnih kronanih glav so bili stalni gostje takrat znani književniki Arthur Schnitzler, Thomas Mann in Hans Heinz Ewers.

Prišla je prva svetovna vojna in za njo zlom avstro-ogrsko monarhije. Brioni srj pripadli Italiji in postali državna last. Med obema vojnama je doživel ta ozlati otok, kot so ga takrat imenovali, nov razcvet. Brioni so po svojih slavni gostih takrat prekašali druga svetovna kopališča, kot so Nizza, Montecarlo, Capri in San Sebastian. Pred drugo svetovno

vojno so bili na Brionih v gosteh člani, vseh evropskih vladarskih in knežjih družin. V tistih letih ste tam lahko občudovali jadrnice japonske cesarske hiše poleg razkošnih ladij ameriških milijardierjev. Arturo Toscanini, Jan Kiepura in mnogi drugi so zastopali kraljestvo kulture.

Malo pred svojim neslavnim koncem je obiskal Brione znani nacistični prvak Ernest Röhm in časopisje je takrat poročalo, da je ta možak spal pod isto streho s finančnima baronoma Rothschildom in Oppenheimerjem. V zadnjih letih pred vojno so bili modni gostje na Brionih Mussolinijevi sinovi, Edda in grof Ciano, Göring in Ribbentrop.

Med drugo svetovno vojno so bili Brioni najprej italijanski in nato nemško mornariško oporišče, dokler niso otokov v maju 1945 zasedli jugoslovanski partizani.

Zadnji zasebni lastnik Brionov, baron Paul Kuppelwieser, je napravil leta 1930 zadolžen do vratu, samomor. Isto leto si je dal zgraditi na otoku žena nemškega veleindustrija Stinnesa razkošen poletni dvorec.

Francoski revolucijski koledar

Med novostmi, ki jih je prinesla francoska revolucija pred dobrih 170 leti, je bil tudi novi koledar, s katerim so v pozni jeseni 1793 nadomestili krščanskega. Leto so revolucionarji pričneli jati z 22. septembrom in je imelo prav tako dvanajst mesecev. Imena mesecev so bila zelo lepa in pomenljiva. Po končnici so se delila v štiri skupine: v jesensko na

ér, zimsko na óz, pomladno na ál in poletno na ór. Ogledjmo si jih!

Prvi jesenski mesec je bil vendemiaire (mesec trgatve): trajal je od 22. septembra do 21. oktobra. Drugi je bil brumaire (mesec megle): do 20. novembra. Tretji je bil frimaire (mesec ivja): do 20. decembra.

Sledili so zimski meseci na končnico óz: nivose (mesec snega) do 20. januarja, pluviose (mesec dežja) do 20. februarja in ventose (mesec vetra) do 20. marca.

Z 21. marcem se je začela pomlad, ki

Podpirajte

Slovensko dobrodelno društvo

so jo predstavljali meseci na al: germinal (mesec klijta) do 20. aprila, floreál (mesec cvetja) do 20. maja in prairial (mesec travnikov) do 20. junija.

»O kresli se dan obesi,« pravimo Slovenci. Poletni meseci francoskega revolucijskega koledarja so se končali na ór. Bili so: messidor (mesec žetve), thermidor (mesec vročine) in fructidor (mesec sadja). Potem je prišla spet jesen z mesecem trgatve vendemiairem.

Ta uradni koledar s pesniškimi imeni, mesecev so uporabljali v najstrehotnejših letih francoske meščanske revolucije. Nekateri veliki dogodki oz. mejniki tiste dobe so neločljivo povezani z datumi novega koledarja, ki nam je danes, po 170 letih, le še romantika.

POD ČRTO

Od absolutizma do dvodomnega parlamenta PRIROČNIK DEMOKRACIJE

14.

SOVJETI. Prvotno so v Rusiji s to besedo označevali ustanovljajoče se delavske in kmečke svete, ki naj bi urejale lastne zadeve po tovarnah in po vaseh, vodili samoupravo in odločali samovlado. Po prihodu na oblast, ki jo je s silo in prevaro dosegla boljševiška partija, so iz teh po svojih zasnovah demokratičnih organov politične in gospodarske tvorbe ljudske volje od spodaj navzgor, ustvarili boljševiki oblastniške instrumente, ki so delovali v rokah komunističnih oblastnikov prav obratno, od »goraj navzdol«. Po imenu imajo v Sovjetiji še danes sovjetje, ki se po hierarhični lestvici vzpenjajo vse do »Vrhovnega sovjeta«, nekakega namišljenega parlamenta Sovjetske zveze. Po vseh stopnjah so seveda razmeščeni partijski organi in funkcionarji, ki po ukazih od zgoraj odločajo, koga moraš in koga ne smeš voliti. Poleg tega pa so ti funkcionarji, kljub obstoječim sovjetom in namišljenim parlamentarnim ustanovam, kot člani partijskega aparata edini oblastniki. Neko določeno podobnost s prvotnimi sovjeti nakazujejo delavski sveti (glej geslo) v Jugoslaviji, ki so se n. pr. tudi na Madžarskem organizirali ob vstaji 1. 1956 in so jih s krvavo zadušitvijo upora Moskvi vdani komunisti barbaro likvidirali.

STANOVNI so se nekaj imenovali poklicni stanovi plemstva, duhovščine, meščanstva in imovitvejših posestnikov. Na teh stanovih so temeljili n. pr. Kranj-

ski deželni stanovi, zastopstva privilegiranih slojev, ki so imeli v deželnem zboru glavno besedo.

STANOVSKA DRŽAVA je po stanovskem načelu politično urejena država, v kateri niso politično zastopani samo regionalni stanovi kot federativna dopolnitev demokratičnega večinskega načela, ampak igrajo socialni ali poklicni stanovi tisto vlogo, ki v demokratičnih državah pripada političnim strankam. Stanovi niso danes v nobeni kolekcijski razviti državi pravi organizmi političnega in gospodarskega življenja. Tako parlamentarno zastopstvo, kjer še obstaja, tudi ne more predstavljati resničnega ljudskega zastopstva, ampak je kvečjemu zgolj instrument in napol demokratična fasada dejanske oblasti v rokah nekega diktatorja, generala ali kneza (glej stanoviti!).

STANOVSKA ZBORNICA je pri dvodomnem ustroju parlamenta (glej geslo!) tista zbornica, ki zastopa stanove ne glede na število prebivalstva (glej geslo: senat!).

STAVKOVNA PRAVICA, stavkovno pravo. Pravica do zavračanja dela in s tem pritisk na delodajalca, pa naj bo to že zasebnik ali javna ustanova, je bila od ustanovitve sindikatov (glej geslo!) glavno bojno sredstvo in je slej ko prej ena izmed poglavitnih pravic svobodne demokracije.

V totalitarnih državah - tako tudi po vseh komunističnih diktaturah - je delavstvo orožje proti zatiranju državnega in partijskega aparata. Protikomunistične revolucije tako na Poljskem, v Vzhodni Nemčiji in na Madžarskem, prav tako kot krajevne vstaje študentov in delavcev v Zagrebu in Skoplju so se pričele z delavskimi stavkami. V Združenih državah velja zakon, po katerem državni predsednik stavko za 80 dni lahko odloži, če smatra, da je zaradi stavke ogroženo gospodarstvo in s tem varnost države. Njegovo

odločitev, ali taka nevarnost zares tudi obstoja, lahko potrdi ali zavrne Vrhovno državno sodišče.

STRANKE so najvažnejše nosilke demokratične politike, vendar samo tedaj, če nastopata v državi vsaj dve. Demokracija je vladanje ljudstva, ljudstvo pa mora razpolagati z instrumenti za vladanje in za uveljavljanje ljudske volje. Zato mora biti politično organizirano. Imeti mora pravico ne samo pritrjevati, ampak tudi zanikati oziroma izbirati kaj »drugega«.

Brezstrankarska demokracija je možna, vendar samo v zelo majhnem okviru, t. j., če ljudstvo lahko izbira iz svoje srede moške in žene, ki uživajo ljudsko zaupanje, ker jih volivci osebno poznajo in jih volijo zgolj zaradi njihovih osebnih vrtilin. Kakor hitro pa je ljudstvo tako številno, da večina volivcev osebno ne pozna tistih mož in žena, ki naj zastopajo njihove koristi, želijo volivci in volivke vedeti, kaj ti ljudje nameravajo, za kaj se mislijo zavzemati in kako si zamišljajo vodstvo države, pokrajine, občine. Tako volivec in volivka ne volita samo določenega kandidata, ampak tudi njegov program.

Seveda igra poleg programa odločilno vlogo osebnost določenega kandidata, zlasti, če gre za slovitega politika. Tak politik dviga ugled stranke, ki ga kandidira. Če pa neka stranka izloči vse ostale, postanejo volitve za volivca nesmiselne. Saj mu je nemogoče, da z volitvami, t. j. zakonito odstrani tudi najslabši in najbolj zasovoženo vladno z glasovanjem za opozicijo (glej geslo!).

Ker temelji notranja politika v Evropi na prerekanju med socialnimi sloji, so tudi stranke predvsem izraz političnih interesov socialnih slojev, n. pr. delavstva, meščanstva itd. Stranke kot izraz organizirane politične volje večjega dela ljudstva poskušajo pridobiti za svoje zamisli čimveč pristaječ. Danes pa se v

Evropi čedalje manj ljudi istoveti z določeno socialno plastjo in zato tudi z določeno politično stranko. Večina državljano se ne smatra za privržence določene stranke, ampak za množico, ki od časa do časa z volitvami odloča, kateri stranki naj zaupa parlamentarno politično zastopstvo lastnih koristi. Pri tem igrajo demagogija (glej geslo!), moderna propagandna sredstva, razpoložljiva denarna sredstva in zunanji vplivi veliko vlogo. Gotovo je, da vsa ta sredstva pri politično nevzgojenem ali zgolj pristransko poučenem narodu potvarjajo resnično ljudsko voljo.

STROKOVNI ALI URADNIŠKI MINISTRI. Pri vladah, ki so v veliki meri neposredno odvisne od parlamenta in njegoveh spreminjajočih se večini in kombinacij, zaupajo vodstvo posameznih ministrstev strankarskim politikom, tudi če o tem ne odloča parlament, ampak ministrski predsednik ki imenuje posamezne ministre. To je povsem razumljivo, ker ni prav nobene potrebe, da mora resorni minister poznati stroko, kateri je na čelu. Za strokovna vprašanja ima na razpolago strokovno uradništvo ministrstva, njegova glavna vloga je, kako zaupanemu mu ministrstvu dobiti v parlamentu čimveč sredstev. Na ta način politični ministri uveljavljajo svojo stranko v vladi; na drugi strani pa povezujejo svojo stranko - ali kako njeno krilo - z vlado. Ministrskih sedežev torej ne prejemajo zaradi svojih strokovnih sposobnosti, ampak zaradi čisto političnih in večkrat tudi osebnih lastnosti in funkcij. Seveda so pri svojih strokovnih odločitvah in ukrepih v posameznih ministrstvih močno odvisni od strokovnjakov, ki so jim podrejeni kot uradniki in ki niso prvenstveno strankarski politiki.

Nasprotje tej praksi je strokovni ali uradniški minister, ki ga pokličejo kot strokovnjaka na čelo določenega ministrstva, kar se pogosto dogaja pri močnih

vladah, ki niso primorane, da si z različnimi strankarsko političnimi prekupevanji sproti odkupujejo naklonjenost parlamenta. Pri šibkih vladah z vsakim ministrskim resorjem živahno kupujejo in za uradniškega ministra ni mest na razpolago. V Združenih državah in tudi v današnji Franciji pogosto zaupajo določene resorje slovitim strokovnjakom. Ob hudih vladnih krizah, kjer se tudi po večkratnih poskusih pokaže, da je sestava strankarsko politične, t. j. demokratične vlade, nemogoča, zaupajo po nekaterih državah vlado - pred izvedbo novih volitev - strokovnjakom. To so takozvane uradniške vlade.

SUCERENOST je staromodni in le redko uporabljen izraz, ki pomeni nekako vrhovno fevdalno gospostvo, ki pa ga ne smemo zamenjati s suverenostjo. Indija je n. pr. priznala tradicionalno kitajsko suverenost na Tibetom, kar pa je ne samo v Pekingu, ampak tudi v sami Indiji zavajalo uradništvo v zmotu, da gre za tiškovo pogreško in da je Indiji dejansko priznala »suverenost« Kitajske nad Tibetom. Medtem ko bi »suverenost« pomenila, da spada Tibet k suverenemu kitajskemu državnemu ozemlju in bi ostala samoupravna Tibeta notranja kitajska zadeva, jamči »sucerenost« nedotakljivost notranje samostojnosti Tibeta in ne dovoljuje, da smatra »fevdalni gospode« (Rdeča Kitajska) ozemlje Tibeta za sestavni del Rdeče Kitajske. »Sucerenost« ne podeljuje suverenosti, ampak dopušča zgolj nekatere zelo ohlapne načelno omejene pravice, s katerimi se urejajo odnosi med obema suverenima partnerjema.

SUVERENA je tista država, ki ni odvisna od nobene druge države. V demokratičnih državah je suvereno ljudstvo kot nosilec vrhovne oblasti. To oblast pa časovno omejeno zaupa parlamentu, vladi in oblastem.

(Nadaljevanje prihodnjič)

PRED NOVIM ŠOLSКИM LETOM

Počitnice so za nami. Po oddihu zopet delo in skrb. Skrbi za starše in šolarje. Toda pred nami je tudi narodna skrb, ki ne sme mimo nas. Samo narodna manjšina v demokratični državi, ki nam s svojo mokratično ustavo priznava svobodni kulturni razmah. Če nam država s svojim osnovnim zakonom, ki mu pravimo ustava, priznava svobodno in nemoteno politično, kulturno in gospodarsko življenje, moramo to življenje tudi živeti.

Pred kratkim sta obe zbornici sprejeli poseben šolski zakon za šolo slovenske manjšine v Italiji. Zakaj to? Zato, da je država dala za vselej polno priznanje dejansko že obstoječim in veljavnim slovenskim šolam na Goriskem in Tržaškem. Če se je prej kdo spotal ob slovensko šolo, češ da ni vde iure, to je po zakonu priznava, ampak le »de facto«, to je dejansko, danes tak očitak odpade. Slovenska šola je »ade iure in de facto« meči. Sedaj je na nas, da si to šolo, ki smo si jo zopet priborili in izpopolnili po nekdanjem zatrtju tudi ohranimo, da ji damo polnost življenja. Prvi pionirji, ki so med in po vojni šolstvo obnovili in ustanovili, so svoje delo opravili. Prav tako so opravile veliko delo naše politične, kulturne in sindikalne organizacije, da so s svojim neodoljivim trudom dosegle, da je slovenska šola dobila lasten zakon. Sedaj pa je velika in največja naloga nas vseh, ki se čujemo Slovence, da te šole tudi napolnimo. Naš otrok, naša kri, se ne sme izgubljati, naš jezik ne sme umirati, ampak živeti. Zivel pa bo, če se ga bomo učili, ga lepšali in izpopolnjevali. To pa dela samo narodna šola. Ta šola je sedaj polno priznana.

Vrata v šolo so odprta, učitelji in profesorji čakajo na učence. Pri vsem tem pa se nam vsiljuje nekaj praktičnih misli, in te so:

1) *Ustavni zakon predpisuje obvezno in brezplačno šolanje do 14. leta.* Blizu smo načrta, ki bo poenotil vso šolo po petem razredu osnovne šole, ki bo tako postala nekakša osemletka. Torej ne več tri leta nižje gimnazije in najrazličnejše strokovne šole, ampak enotna trirazredna šola po petem razredu osnovne šole. To je sedaj se le v poskusu po nekaterih mestih v Italiji. Če se bo poskus dobro odnesel in ga bo parlament tudi s posebnim zakonom sprejel, bo postal splošen in obvezen. Toda to nas zaenkrat še ne zadeva, ker bo zadnje besedo imel še parlament. Drugo kar nas praktično zadeva je, in to pripravljamo staršem in učencem, vsak učenec naj gleda, da do 14. leta dovrši nižjo srednjo ali pa kakšno strokovno šolo, vključno z završnim izpitom ali malo maturo. Pri nas je zlasti na strokovnih šolah nalezljiva bolezen, da učenci zapuščajo šolo s 14. letom, ne da bi počakali in opravili tudi zaključni izpit. Zapuste šole, ker so našli mesto vajuca. Pozneje pa se jim ponudi kaj boljšega pa ne morejo konkurirati, ker nimajo končane popolne strokovne šole z zaključnim izpitom. Prav v zadnjem času smo imeli slučaje, da so se nekateri potegovali za dobra mesta in so imeli vse pogoje, da bi bili sprejeti, niso pa imeli končane strokovne šole z zaključnim izpitom in so tako izpadli.

2) *V katero šolo naj gre slovenski otrok?* Čudno vprašanje. Pa ga moramo na žalost vendar postavljati. Slovenski otrok spada samo v slovensko šolo. Slovenski starši, ki svojih otrok ne zaupajo slovenski šoli, delajo velike krivice sebi, otrokom in našemu narodu. So njegovi grobarji. Če se tako borimo za našo šolo, potem jo tudi spoštujemo, jo napolnimo, ji zaupamo svoje otroke. Prazno je govorjenje, če so pa dejanja drugačna. Ne drže pomisleki: otrok bo laže dobil službo, če bo hodil v italijansko šolo, tako bomo zabrisali sled, da smo Slovenci. Tako miselnost je škodljiva. Če je kdo o tem prepričan, potem naj le bo in se naj odtrga od narodnega telesa, ker je za slovenstvo že izgubljen. Zaveda pa se naj, da je napravil veliko krivico svoji krvi, katere se loteva rak. Saj je vendar smešno, a še bolj žalostno, ko grede taki otroci Kraševcev in Vipavcev na obisk k svojim sorodnikom, pa ne znajo njihovega jezika. Otroci se v slovenski šoli izpopolnijo v obeh krajevnih jezikih in to mu je le v korist, ga bolj izobrazi.

3) *Poziv našim vzgojiteljem.* Če smo pravkar zapisali trpko besedo na račun onih nezavednežev, ki zatajujejo svojo kri, velja to predvsem za naše šolnike. Kako more šolnik mirne vesti in brez sramu prositi za namestitev na slovenski šoli, svojega otroka pa pošilja v italijansko šolo? Če je tvoj otrok, tvoj zaklad, tvoje srce, pojdi za njim in se izbrši, izloči in odtrga iz slovenske skupnosti. Učitelj, če si svojega otroka zaupal italijanski šoli, pojdi tudi ti za njim, pojdi še ti na italijansko šolo! Tako vsaj ne bo nihče s prstom kazal nate. Tako ravnanje je navadno kruhoborstvo in klečeplazenje, ki ni vredno človekovega dostojanstva. Samo pes nosi v gobcu bič, s katerim ga tepemo. Stevilo nameščenec na slovenskih šolah odvisi od števila učencev in razredov. Manj kot jih je, manj učiteljev je potrebnih. In jutri boš na vrsti tudi ti, ki nisi zaupal svojega otroka slovenski šoli. Takim nezavednim učiteljem, učiteljicam, profesorjem in profesoricam enostavno svetujemo: pojdite še vi sami za svojimi otroki na italijanske šole. To je edina logična doslednost. Tako vam ne bo nihče očital, da ste nezavedni, da iščete samo kruh na slovenski šoli. Pustite svoje mesto na slovenski šoli bolj zavednim in boljšim, ker vi s takim postopanjem samo škodite ugledu slovenske šole.

4) *Naj prenehajo diskriminacije.* Če smo v preteklih letih naleteli na krivične slučaje, da so bili pri raznih ustanovah zavrnjeni prosilci iz slovenskih šol, naj sedaj to preneha. Vemo, da se je to zgodilo

pri nekaterih krajevnih ustanovah in podjetjih. Šlovska šola je sedaj zakonito priznana in enakopravna. Slovenski absolventi so enovredni in se povsod tudi dobro obnesejo. Če nam je pri sru mirno sožitje in res prava demokracija, naj se to tudi praktično pokaže. To opravičeno pričakujemo od svojih sodržavljavov italijanskega jezika.

5) *Slovenski šoli dobre šolnike.* Danes imamo za naše šole šolnikov na izbiro. Za namestitev velja prednostna lestvica. Učitelji naj se tega tudi zavedajo. Počitnic in oddiha imajo dovolj. Največ izmed vseh nameščenecv. Dejansko delajo le 2/3 leta in 1/3 pa je prostih dni. Kdo ima še tako? Zato v teh 180 dneh tudi nekaj pokažite, pa če tudi delate 10 ur dnevno: 5 v šoli in 5 doma za pripravo. Poniževalna je le borba za boljše mesto, prizadevanja pa nobenega. Koliko je naših osnovnošolskih učiteljev, ki vzamejo v roke še kako drugo knjigo, da bi se izpopolnjevali? Njih edina skrb je, kako priti v »ruolo« brez natečajnega izpita, imeti šolo le dopoldne in ne učiti predaleč od doma, zunaj na deželi. Vse drugo jim je malo mar. Malo pa se brigajo za šolo, prav nič pa za drugo. Koliko je učiteljev, ki delajo in pomagajo še izven šole? Ne zanima jih ne kultura, ne politika, ne gospodarstvo, ne socialno življenje. Učitelji imajo v naši narodni zgodovini drugačno tradicijo, ki pa se sedaj prekinja. Zato med ljudi! Enako velja

to za učitelje in profesorje, mlade in stare. Kje je izvenšolsko delo? Manj borb za mesta, pa več prizadevanja dati čim več od sebe ljudem. Dal pa boš, če boš imel in znal dati.

6) *Slovenski jezik naš zaklad.* Smo narodna manjšina. Zato smo v večji nevarnosti stopenjani. V šoli, izven šole in doma čuvajmo svoj jezik in ga lepšajmo. Vse naše kulturne prireditve imajo ta namen, da se ljudem pokaže, kaj imamo, da bodo ponosni na svojo kulturo. Nositelja kulture sta šola in šolnik. Zato morata biti res slovenska. Zato apeliramo na merodajne, da na to tudi gledajo, komu je zaupan pouk slovenščine. Ni res, da je za slovenščino dober vsakdo. Nasprotno je redkokdo. Tu mislimo predvsem na slovensko in na srednjih šolah. Če veljajo strogi predpisi za poučevanje italijanščine, naj veljajo enaki predpisi tudi za pouk slovenščine. Ne, kdor malo zna in razume, lahko uči slovenščino, ampak kdor jo zares obvlada in jo je zares študiral, tak jo mora tudi učiti. Neapeljska in beneška univerza, juridične, ekonomske in politične fakultete ne morejo usposabljalji za pouk italijanščine, zato še manj za pouk slovenščine, ker slovenščina na slovenskih šolah ni tuj jezik, ampak učni, materinski jezik.

Te ugotovitve se naj drži tudi komisija za podeljevanje mest. Te ugotovitve smo napisali z željo, da bi koristili naši šoli in naši narodni skupnosti.

TRŽAŠKI PREPIHI

Ko je 1. septembra počila sovjetska atomska bomba v Srednji Aziji, se je v Beogradu začela konferenca nevezanih držav. Marsikdo je oba dogodka spravil v tesno medsebojno zvezo, saj je očitno, da so Sovjeti hoteli s ponovnim atomskim poskusom spraviti v zadrego predstavnike nevezanih držav. »Vi predstavljate nad eno milijardo človeštva«, pravi ta poskus nevtalce, »toda pazite, da se ne zamerite meni, Hruščovu, ki imam v rokah moč.«

Preplah, ki ga je povzročil sovjetski vodja je nastal ne samo na zborovanju v Beogradu, pač pa tudi po vsem svetu in jasno tudi v našem mestu. Komunisti po vsem svetu so se sami začudili, da jih je njihov vodja spravil v tako zagato. Do sedaj je njihova propaganda temeljila na bistveni točki, da Sovjeti nočejo atomskih poskusov in da želijo mir. Toda zgodilo se je kot tolikokrat, da so bili prisiljeni svoja dosedanja mnenja in trditve spraviti na glavo.

Cez noč so po našem mestu člani KPI razobesili plakate, s katerimi so skušali opravičiti pri svojih privržencih zadnji sovjetski udarec, ki je komuniste same bolj spravil s tira, kot pa ostale voditelje političnih strank.

Toda pogledjmo, kako so opravičili svojega gospodarja. »Ameriška revija, ki jo v italijanskem prevodu bremo pod naslovom »Selezione« je objavila članek, v kateri zagovarja atomske poskuse, kot

edini faktor, s katerim se svobodni svet lahko bori proti komunizmu. Ta članek, pravijo plakati, je tako zelo razburil Hruščova, da se je zbal za svojo državo ter je nemudoma zaukazal nove atomske poskuse.

Ubogi Hruščov, kateremu je članek revije, ki je namenjena mladini od štirinajstih do dvajsetih let, povzročil hud glavobol in težko spanje. Toda se hujski glavobol muči Vidalijs, ki se moral poslužiti tako za rep privlečenega izgovora, da bi o prijateljskih namerah komunističnih tiranov prepričal svojih štiridesetstisoč volilcev. Kakšna katastrofa pa bi bila, če bi se to zgodilo pred volitvami?

Odgovor na to bodo dali komunisti sami, saj bo med njimi se toliko ljudi, čeprav je ta odstotek majhen, da bodo razumeli končno, da jih Hruščov že dolgo leta vodi za nos.

Pogovor o trializmu

Bilo je nekega deževnega popoldneva, ko so se v rajbeljski gostilni zbrali rudarji na pogovor in na kozarec dobrega vina. Pogovor je nanesel na trializem. Med možaki je imel glavno besedo stari Matija, ki zna o vsaki stvari povedati mnogo tehtnega in pametnega.

»Trializem«, je dejal, »je sestavljen iz treh elementov, treh nevarnih elementov. Začuden rudarji, ko ga nprosili, naj bi jim zadevo natančneje razložil ter jim dal kak konkreten primer. Stari Matija je globoko potegnil iz kozarca, si obrisal prstrižene brke in takole nadaljeval.

»Primeri ni treba časovno daleč iskati. Dandanes bi vam lahko naštel tri osebe, ki tvorijo nevaran trializem. Te so: Hruščov, Kennedy in nedostojna ženska.«

Rudarji so se spogledali, kajti nikakor niso mogli razumeti, kaj ima pri tem nevarnem trializmu opraviti nedostojna ženska. Končno se je eden opogumil ter nprosil Matijo, da bi jim razložil, kaj misli.

»Hruščov in Kennedy«, je začel razlagati Matija, »se igrata z atomskimi bombami, ki lahko uničijo vse človeštvo, toda ne moreta uničiti duš. Razuzdanka pa lahko pokvari tudi duše, zato je ona nevarnejša od atomskih bomba.«

Rudarji so starem Matiji pritrtili in ga pohvalili, da je na tak preprost način razložil svojo politično razlago o trializmu.

Tomaž Cuder

Nov tribun na tržaški univerzi

Pretekli teden se je zaključila dolga kriza, ki je vladala v upravnih organih študentskega predstavništva.

Za tribuna je bil izvoljen kandidat italijanske katoliške skupine (Intesa). Odborniška mesta pa sta si »abratovsko« razdelili skupini Intesa in UGI (italijanska socialkomunistična levica). Za enega izmed podpredsednikov skupine je bil izvoljen kandidat UGI-ja, katerega levčarska eksponiranost je izzvala reakcijo v desničarskih krogih.

Slovenski demokratični študentje ocenjujejo novo kombinacijo za nestvarno in neposrečno, tudi zaradi tega, ker je osnovana na ozkih temeljih in ima za sabo le pičlo večino.

Bodočnost bo vsekakor pokazala, kaj bo nova vlada lahko storila, in ali bo sposobna vzpostaviti večji red in resnost pri upravi skupnega denarja in resnično korist vseh študentov, tako Italijanov, kakor Slovencev.

MESEC ODDIHA

(Konec s 3. strani)

se vozili, potem pa smo šli peš. Med potjo smo videli eno kačo. Ko smo prišli gor, smo bili zelo trudni. Imeli smo mašo, a cerkev je bila zelo majhna. Za kosilo smo imeli polento in mleko. Dosti časa smo se igrali. Potem pa smo šli na sneg. Nismo šli prav vsi, samo nekateri. Jaz nisem šel na sneg. Domov smo prinesli encijane, planike in še neke posebne rože, ki ne vem, kako se imenujejo. Cel mesec sem bil zdrav. Čez tri dni bomo šli domov. Pozdravlja vas Darko.«

In potem so se vračali: zagoreli (oz. umazani), nekoliko bolj suhi, nekako drugačni, z novim bleskom v očeh, polni nekega novega, zdravo divjega vonja, kot od nekod drugje glasno govoreči. Gorka voda, milo, škarje in drugi dan še brivce - nakar jih je bilo spet moč pustiti med ljudi.

(Mene je tisto noč sredi sanj o dolgem potikanju po svetu nenadoma zgrabilo pri sru: - Mama te čaka in čaka v svoji samini, davno je že čas, da se vrneš! - Zapeklo me je, šel sem poln kopnenja preko daljav časa in se vrnil v tisti kraj, a našel sem vse prazno. Strela me je bridkost - in sem se zbudil. Na gospodarjevem vrtu je v zalivalnik zveneče pel vodni curek iz pipe z vedno višjim glasom in obmolknil. Poslušal sem to ponavljanje v občutju, da je mesec oddiha minil.)

Mesec oddiha je torej minil, ali tistih velikih skrbi, ki jih bo jeseni prinesla šola, zdaj vendarle se ni. Kdo nama more braniti, da ne bi po večerji, ko so otroci siti in zdravi odšli spat, naredila kratak sprehod - za zaključek dneva? Zvezde sijejo, na severozahodu se po-

Spomin bazoviških žrtev

Meseca septembra se vsako leto spominjamo onih težkih časov, ki smo jih preživeli pod fašistično diktaturo. Enaintrideset let je poteklo, odkar so padli pod morilskimi krogli mladi štirje mučeniki: Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič. Obletnice se je spomnila tudi »Slovenska demokratska zveza«, saj so ti štirje mladeniči žrtvovali svoja življenja za idejo in načela, za katera se bori SDZ od svojega začetka pa do danes. Ob spomeniku, na strelišču na Bazovici so predstavniki tržaške SDZ položili vence, da počastijo junaško smrt vrlih borcev proti vsaki tiraniji, pa naj bo ta rdeča ali črna.

Zrtev mladih slovenskih junakov je pripomogla, da smo ostali Slovenci na tej zemlji zavedni, da nas fašizem ni strl. Spomin na njihovo junaško smrt pa nam bo ostal za vedno svet, ter nas bo v trenutkih malodušnosti vzdobujal, da ostanemo še najprej zvesti svojemu narodu ter prepričanju, da je vsaka tiranija smrt za naš narod, ter da se moramo proti njej boriti.

Na to nalogo, ki so si jo junaki zadali in na poslanstvo, ki so nam ga zapustili, se moramo vedno spominjati, posebno pa še vsak september, ko se odpirajo šolska vrata ter se prične vpisovanje v šole. Slovenski starši spomnite se, da so Bazoviški junaki padli zato, da lahko mi svobodno pošiljamo svoje otroke v slovenske šole. Zato se ne smemo izneveriti poslanstvu, ki so nam ga naložili ter se njihovi žrtvi oddolžimo vsaj s tem, da svoje otroke pošljemo v šolo, kjer bodo lahko ohranili svojo narodno zavest.

Prometna nesreča na Opčinah

Na križišču na Opčinah, kjer se križata cesti Trst-Sežana in Trst-Tržič, se je v torek popoldne pripetila huda prometna nesreča, ki pa na srečo ni zahtevala človeških žrtev.

Na omenjenem križišču sta trčila avtocesterna s prikolic iz Avstrije in tovornjak koperske družbe »Slavnika«. Zgleda, da je jugoslovanski tovornjak prečkal križišče z rdečo lučjo, v trenutku, ko je imel zaprto pot, v istem hipu pa je privozila avtocesterna, katere se trenju ni mogla izogniti. Vozaka, ki sta oba poškodovana so nemudoma prepeljali v glavno bolnico, kjer se bosta morala dalj časa zdraviti. Materialna škoda je velika, saj so se pri trenju odprli pokrovi pri avtocesterni ter se je bencin, nad 20000 litrov, razlil. Močno pa sta poškodovani tudi obe vozili.

Na tem križišču se skoraj vsako leto pripeti kakšna hujska nesreča. Bilo je tudi nekaj smrtnih žrtev in materialna škoda je v letih, odkar so cesto zgradili, velika. Graditelji ceste so imeli v načrtu, da bi zgradili most, preko katerega bi speljali cesto Trst-Tržič. Tak nadvoz bi stal približno 400 milijonov lir, vendar bi se ta znesek splačal, kajti s tem bi odpravili veliko število cestnih nesreč.

Huda nesreča

Pretekli teden se je pripetila v ladjedelnici pri Sv. Marku huda nesreča, ki je zahtevala dvojce življenj. V prvih jutranjih urah so trije delavci nakladali težke kovinske plošče za tovarno. Ko so dvignili z žerjavom težko ploščo, se je ta izmuznila žerjavu iz klešč in zdrsel na navzdol. Tako je zmečkala dva delavca: Armanda Canaruttija in Sergija Cupina, tretjega, Deklevo, pa močno oplazila. Prva dva sta kmalu podlegla poškodbam. Deklevo pa se zdravi v bolnici. Preteklo soboto popoldne je bil pogreb tragično preminulih delavcev ob veliki udeležbi delovnih tovarištev, predstavnikov ladjedelnice in oblasti.

Pregoste nesreče pričajo, da na delo-

višjih nekaj ni v redu. Ali so tega krive premajhne varnostne mere ali pa je krivo akordno delo, ki pri tako težkem delu nikakor ni na mestu. Delavci so v znak protesta in sočustvanja ob nesreči prekinili z delom in sirene so opozorile daleč naokoli, da je delo zopet zahtevalo svojo žrtev. Tiha delavska manifestacija je bila po mestu in pred ravnateljstvom CRDA.

Strahotna nesreča v Monzi

V nedeljo so bile v Monzi avtomobilske dirke za svetovno prvenstvo. Na dirko je prišla večšišočglava množica, da bi si ogledala najpogumnejše dirkače ter najboljša vozila. Toda že pri tretjem krogu od skupnih šestintridesetih se je pripetila huda nesreča. Nemški dirkač Wolfgang Von Trips, ki je vozil v prvih pozicijah, se je na ovinku zaletel v bližnjega tekmovalca Clarka. Oba vozača sta izgubila oblast nad svojima voziloma, toda medtem ko se je Clarkov avtomobil kmalu ustavil, je Von Trips nadaljeval s svojo vožnjo, porušil varnostno mrežo ter pokosil za povrstjo najbližje gledalce. Vozilo je še nekaj trenutkov nadaljevalo s svojo smrtonosno vožnjo, nato pa se je prevrnilo in pokopalo pod seboj tudi vozača. Avtomobil znamke »Ferrari«, katerega je vozil Von Trips je pobil petnajst gledalcev, nadaljnih dvajset pa je bilo ranjenih.

ŠOLSKE VESTI

VPISOVANJE V SREDNJE ŠOLE NA TRŽASKEM

Vpisovanje v srednje šole na Tržaškem se zaključilo 25. septembra. Starši, vaš otrok spada v slovensko šolo!

Šolsko skrbništvo sporoča, da so od 5. septembra dalje izpostavljene na vpogled na šolskem skrbništvu - ul. Duca D'Aosta, 4, na šolskem nadzorništvu - ul. Frausin, 12, in didaktičnih ravnateljstvih lestvice za časna mesta in suplenca na osnovnih šolah s slovenskim učnim jezikom v Trstu za šolsko leto 1961-62.

VPISOVANJE V OTROSKE VRTCE

Tržaško županstvo javlja, da se bo vršilo vpisovanje otrok v otroške vrtce v ponedeljek 18. septembra. Vpišejo se lahko otroci, ki bodo do 18. t.m. dopolnili tri leta starosti. Ob vpisu morajo starši predložiti: rojstni list, potrdilo o cepljenju proti kozam in davici ter potrdilo o cepljenju proti paralizni. Če otrok ni bil cepljen proti paralizni, morajo starši izjaviti, da se jim cepljenje ni zdelo potrebno, ali pa predložiti zdravnikovo izjavo, da cepljenje ni bilo priporočljivo. Pregled oči bo opravljen pozneje. Vsa omenjena potrdila so obvezna.

Dogodki doma

»ARRIGONA«. Uradništvo družbe Arrigoni stavka že nad 140 dni. Vse obljube in posredovanja niso doslej imela uspeha. Grožnja z zahtevo po vrnitvi posojila iz rotacijskega sklada ni zalegla. Prav tako vest, da je neka ameriška družba kupila nad polovico delnic družbe, ni rešila spornega vprašanja, da bi družba ohranila svoj sedež v Trstu. Družba zahteva pred pogajanj izpraznitev prostorov in prenehanje stavke. Kaj bo sledilo potem, je vsakomur, žal, še preveč jasno.

NOVA TOVARNA V TRSTU. V prostem pristanišču bo v kratkem začela obra-

bliskava, čuti je lokomotive na delu, tiho pobrnevanje avtov in zastrte glasove radia od nekod. Midva pa stopava kot dva konja, ki ju je po celodnevni vožnji neutrudni nevidni kočijaž izpregel in družno uživata svojo rešenost. Vdihujeva nočni hlad in duh zrelega listja. Od daleč vidiva močne rdeče - žolto - sinje oči reprezentorskega hotela kot veliko zapeljivo oko tega sveta. Ko naju pot pripelje mimo krčem in barov, vidiva mlirsko blede negibne obraze novih vernikov, ki odmrli za vse stare lepote zamaknjeni strme v televizijo. Sredi vsega živžava so - in vendar so tako silno sami! Večer za večerom je tako, in preden zakleneva večna vrata, se molče ozreva kvišku: v zvezde, ki so tako blizu, tako svetle, tako številne - ena sama že od detinstva zvesta, ljubljena družina.

V. Beličič

Odgovorni urednik:

Prof. IVAN RUDOLF

Tiskarna Adria, d.d. v Tratu

Uredništvo in uprava:
Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Dopisi za uredništvo:
ulica S. Anastasio 1/c - Tel. 23-039
Goriško uredništvo:
Gorica, Riva Piazzetta 18-I.
CENA: posamezna številka L 30.—
Naročnina:
mesečno L 50.— letno L 600.—
Za inozemstvo:
mesečno L 90.— letno L 1000.—
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223